ISSN: 2632-1734
CUDES
JOURNAL OF CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş Depremini Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Depreme İlişkin Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi

Fatma KARAMAN[1]

MAKALE BİLGİSİ:

Benzerlik Raporu: Alındı

Makale Türü: Araştırma makalesi

Makale Kayıt Tarihi: 26.11.2024

Onay Tarihi: 11.12.2024

Atıf: Karaman, F. (2024). 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş Depremini Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Depreme İlişkin Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 7(S1),34-50.

DOI: http://dx.doi.org/10.29228/cudes.79506

Özet

Deprem, özel anlamda bireylerin genel anlamda ise toplumun hafızasında maddi ve manevi birçok tahribat bırakan doğal bir afettir. Depremin kişiler üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılması, depreme ilişkin farkındalığın ve bilincin oluşmasına katkı sağlaması noktasında önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen ve afet bölgesi olarak ilan edilen 11 ilde yaşayan yükseköğretim öğrencilerinin depreme ilişkin algılarını belirlemektir. Katılımcıların algıları mecazlar yoluyla anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaca ulaşmak için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu depremden sonra afet bölgesi olarak ilan edilen şehirlerde yaşayan 160 yükseköğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri ise "Bana göre deprem... gibidir; çünkü..." ifadesinin yer aldığı bir form aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler "bilinçlenme, mücadele, bilimsel temellendirme, önlem, dinsel bağdaştırma" kategorileri depreme ilişkin geliştirilen olumlu kategorilerken; "geçmişin yok olması, yalnızlık, günlerce enkazda kalma, psikolojik çöküntü, fiziksel yıkım, umutsuzluk, korku, can kaybı, çaresizlik, ekonomik zarar" ise olumsuz kategoriler altında toplanmıştır. Dolayısıyla depremin; maddi ve manevi geçmişin silinmesi, yıllarca edinilen mal ve manevi değerler, aile bağları, sosyal çevre, yakın arkadaş ve genel olarak kişinin sevdikleriyle bağın kopması anlamına geldiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Afet, Deprem, Metafor, Algı, Yükseköğretim öğrencileri.

Investigation of Earthquake Perceptions of University Students Who Experienced the Kahramanmaraş Earthquake of February 6, 2023 through Metaphors

Abstract

Earthquake is a natural disaster that leaves many material and moral damages in the memory of individuals in a private sense and in the memory of society in general. Revealing the effects of the earthquake on people is important in terms of contributing to the formation of awareness and consciousness about the earthquake. In this context, the aim of this study is to determine the perceptions of higher education students living in 11 provinces that were directly or indirectly affected by the February 6, 2023 Kahramanmaraş earthquake and declared as disaster areas. The perceptions of the participants were tried to be understood through metaphors. To achieve this aim, phenomenology design, which is one of the qualitative research methods, was used. The research group of the study consists of 160 higher education students living in cities declared as disaster areas after the earthquake. The data of the study is obtained through a form with the statement "For me, earthquake is like...; because..." The obtained data were analyzed by content analysis. While the categories of "awareness, struggle, scientific justification, precaution, religious reconciliation" of the data obtained from the study were positive categories related to the earthquake; "The disappearance of the past, loneliness, being in the wreckage for days, psychological depression, physical destruction, hopelessness, fear, loss of life, helplessness, economic damage" were grouped under negative categories. Therefore, the earthquake; it has been determined that it means the erasure of the material and spiritual past, the property and moral values acquired over the years, family ties, social environment, close friends and generally the loss of ties with one's loved ones.

Key Words: Disaster, Earthquake, Metaphor, Perception, Higher education students.

[1] Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, ORCİD 0000 - 0002 - 0461 - 5593, fatmakaraman33@gmail.com.

1. GİRİŞ

Afet, etki gücüne göre gerek toplumun tamamına gerekse de belli kesimlerine fiziksel, ruhsal, ekonomik ve sosyal olmak üzere maddi ve manevi çok sayıda kayıplar doğuran, normal hayatın akışını ve insanların alışılagelmiş faaliyetlerini tamamen durduran veya kesintiye uğratan, teknolojiye bağlı, doğa veya insan kaynaklı olaylar biçiminde tanımlanmaktadır (AFAD 2022). İnsanlığın maruz kaldığı sel, yangın, toprak kayması, fırtına, hortum, çığ, kasırga, heyelan ve volkanik patlama gibi çok sayıda afet, geçmişte yaşanmış günümüzde de yaşanmaya devam etmektedir. Ancak bu doğal afetler arasında insanın yaşamını etkileyen en büyük ve tehlikeli doğal afet depremlerdir. Afad'a göre de Türkiye'de en fazla can ve mal kaybına sebebiyet veren doğa olayı depremlerdir. Afad'ın depreme ilişkin bu verisini destekler nitelikte 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi olan ilki 7.7 ikincisi ise yine aynı gün içerisinde 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Bu deprem sadece Kahramanmaraş'ı değil; Hatay, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Osmaniye ve Adana, olmak üzere çok geniş bir alana yayılarak 11 ili etkisi altına almıştır. Bu 11 il depremden kısa bir süre sonra afet bölgesi ilan edilerek bu şehirlerde üç ay olmak üzere OHAL ilan edilmiştir. Deprem şiddetinin büyük olmasına bağlı olarak çok ciddi boyutlarda can ve mal kaybına sebebiyet vermiştir. Deprem sonucunda bu çalışmanın yapıldığı süre içerisinde açıklanan bilgilere göre 50 bini aşkın vatandaşımız yaşamını yitirmiştir. Cumhuriyet tarihinde en büyük deprem yaklaşık olarak 40.000 kişinin hayatını kaybettiği 28 Aralık 1939 Erzincan'da meydana gelen depremdir. 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli deprem ile Cumhuriyet tarihinin en büyük depremi olan 1939 depremi kıyaslandığında bu depremin büyüklüğü ve sebep olduğu maddi, manevi kayıplar daha da iyi anlaşılmaktadır.

Gerek depremin yıkıcı etkisi gerekse de depremin meydana geldiği zamanda çok soğuk hava şartlarının hâkim olması, durumu daha da kötüye götürmüştür. Evleri yıkılan veya hasar gören binlerce kişi evsiz kalmıştır. Depremzedelerin barınma ihtiyaçları çadır, konteyner gibi olanaklarla karşılanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra çok sayıda depremzede Türkiye'nin farklı üniversitelerinin öğrenci yurtlarına yerleştirilmiştir. Dolayısıyla depremzedelerin barınma ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla Türkiye'de üniversiteler depremin etkisine bağlı olarak 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar dönemini uzaktan eğitimle sürdürmek durumunda kalmıştır. Deprem ve depremden sonra maruz kalınan koşullar nedeniyle depremden en çok etkilenen kitlelerden biri de depremi gerek doğrudan gerekse de dolaylı olarak yaşayan üniversite öğrencileri olmuştur. YÖK tarafından yapılan açıklamaya göre 4 milyon 187 bin yükseköğretim öğrencisinden yaklaşık 676 bin öğrencinin deprem bölgelerinde olduğunu buna bağlı olarak yükseköğretimdeki her 6 öğrenciden birinin depremden doğrudan etkilendiği belirtilmiştir (YÖK 2023). Çok sayıda üniversite öğrencisi depremde hayatını kaybederken; bazı öğrenciler yakınlarını, evlerini ve eğitim öğretim materyallerini enkazda kaybetmişlerdir. Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen 11 ilde 1361 üniversite öğrencisinin hayatını kaybettiğini açıklamıştır (YÖK 2023). YÖK'ün kamuoyuyla paylaştığı verilerden de anlaşılacağı gibi depremin yükseköğretimdeki öğrenciler üzerindeki etkisi de çok büyük olmuştur. Bu nedenle bu kadar büyük çaplı bir depremin üniversite öğrencilerine yansımalarının araştırılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı 6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Pazarcık olan, 11 ili etkileyen ve bu depremi doğrudan veya dolaylı yaşayan üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin algılarını ve deneyimlerini metaforlarla incelemektir. Depremin öğrencilere yansımasının ne şekilde olduğu metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma depremin yükseköğretimdeki öğrencilere etkisini ve depremin eğitime yansımasını görebilmede veri sunması noktasında önemlidir. Çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir;

-Afet bölgesinde ikamet eden üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforlar nelerdir?

-Afet bölgesinde ikamet eden üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin geliştirdikleri varsa olumlu metaforlar nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji bir olay veya olguya ilişkin tecrübe edinilen deneyimlerin ortaya koyduğu anlamı belirler (Creswell 2013). Bireylerin deneyim ve algılarını temel alan fenomenoloji bireylerin deneyimlerine ilişkin ortak anlamları kavramlar yardımıyla ortaya çıkarmayı amaçlar (Aslan 2018).

Nitekim bu çalışmada da depremi deneyimlemiş yükseköğretim öğrencilerinin deprem felaketine yükledikleri anlamların neler olduğu, depremin onlar için ne ifade ettiği araştırılmıştır. Bu çalışmanın etik kurul izin belgesi Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun tarih 27.04.2023 sayı 15767 ve karar 13 ile alınmıştır.

3.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın araştırma grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Fırat Üniversitesinde öğrenim gören ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen 11 ilden herhangi birinde yaşayan yükseköğretim öğrencilerinden 1., 2., 3., ve 4. sınıf olmak üzere toplam 160 kişiden oluşmaktadır. Fenomenolojik çalışmalarda araştırma grubu araştırmanın merkezinde yer alan olgu veya olayı yaşayan ve tecrübe edinilen söz konusu olayı dışa vurabilecek birey ve gruplardan seçilir (Yıldırım / Şimşek 2008). Dolayısıyla bu çalışmanın araştırma grubunu Kahramanmaraş depremini yaşamış yükseköğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan araştırma grubunun demografik özellikleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Araştırma grubuna ait demografik özellikler

Yaşadığı İl	Katılımcı sayısı	Öğrenim seviyesi
Adana	9	Lisans
Adıyaman	20	Lisans
Diyarbakır	8	Lisans
Elazığ	23	Lisans
Gaziantep	8	Lisans
Hatay	16	Lisans
Kahramanmaraş	21	Lisans
Kilis	6	Lisans
Malatya	24	Lisans
Osmaniye	9	Lisans
Şanlıurfa	16	Lisans
Toplam		160

3.2. Veri toplama araçları

Araştırmacı tarafından Google forms ile hazırlanan bir form aracılığıyla araştırma verileri elde edilmiştir. Formda katılımcıların depreme yönelik metaforik algılarını ve geliştirdikleri algılarının gerekçelerini ortaya çıkarmak amacıyla tamamlamaları gereken bir cümle yer almaktadır: "Bana göre deprem... gibidir; çünkü...". Bu form aracılığıyla 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminin kendileri için ne anlam ifade ettiğini, depremin katılımcılar için neyi çağrıştırdığı belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcılardan formu doldururken akıllarına ilk gelen kavramı ve nedenini yazmaları istenmiştir. Böylece katılımcıların depreme ilişkin hangi metaforları geliştirdikleri ve geliştirdikleri metaforların gerekçeleri benzetme yönlerine bakılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Öncelikle depreme ilişkin geliştirilen metaforlar teker teker tablo şeklinde listelenmiştir. Daha sonra metaforların benzetme yönleri dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Geliştirilen metaforun gerekçesine bağlı olarak bir metafor birden fazla kategoride kullanılmıştır. Araştırmanın güvenirliğini hesaplamada Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılmıştır. Bu formül; "güvenirlik= görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı" şeklindedir. Buna göre uzmanlar ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olması halinde istenilen düzeyde bir güvenirlik sağlanmış olmaktadır (Akt. Saban 2008: 430). Araştırmanın güvenirliğini belirlemek amacıyla bir alan uzmanına depreme ilişkin geliştirilen 73 metafor gerekçeleriyle gönderilmiş ve araştırmacı tarafından oluşturulan kategoriler altında metaforların listelenmesi istenmiştir. Araştırmacı ve

uzmanın eşleştirmeleri karşılaştırılmış, karşılaştırma sonucunda ise depreme ilişkin geliştirilen "hayat, uyarı, dağılmak" olmak üzere üç metaforun farklı kategorilerde gösterildiği belirlenmiştir. Buna göre verilerinin güvenirliği 70/70+3x100= %95,2 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla çalışmanın yüksek bir güvenirlik oranına sahip olduğu söylenebilir.

4. BULGULAR

Bu bölümde öncelikle katılımcıların depreme ilişkin geliştirdikleri metaforların tümü teker teker listelenmiş daha sonra ise metaforlara ilişkin kategoriler tablolar halinde açıklanmıştır.

Tablo 2: Yükseköğretim Öğrencilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremine İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar

Sayı	Öğrenci	Metafor	Metaforun Tekrarlanma sayısı
1.	K106, K154,K38, K48,K70,K52,K53,K65	Korku	8
2.	K78,K115,K54,K49,K61,K90,K109,K116,K134, K143,K152,K140,K80	Kıyamet	13
3.	K30,K105,K76,157,K95,K55,K123, K156,K139	Felaket	9
4.	K4,K59	Ülkenin geriye gitmesi	2
5.	K5,K63,K86	Facia	3
6.	K6	Nazım Hikmet'in "kız çocuğu" şiiri	1
7.	K26,K73,K67,K89,K110,K114,K146,K135	Enkaz	8
8.	K9,	Habersiz gelen ölüm nedeni	1
9.	K149	Annesini kaybetmiş küçük bir çocuk	1
10.	K10,K68,K81,K112,136	Savaş	5
11.	K11,K40	Savunmasız an	2
12.	K12	Ölümle yaşam arasındaki ince çizgi	1
13.	K37,K125,K91,K117,K119,K124,K137	Kâbus	7
14.	K15	Yarı ölüm	1
15.	K16,K138	Dağılmak	2
16.	K84,K126,K131,K118,K101	Yıkım	5
17.	K17,K93	Belirsizlik	2
18.	K20	İnsanların yaralanıp komaya girdiği trafik kazası	1 1
19.	K19	Bir yanının eksik kalması	4
20.	K28,K46,K153,K142	Çaresizlik	6
21.	K50, K62, K151,K94,K111,K96	Ceza	1
22.	K22	İmtihan	1
23.	K35	Küçük kıyamet	1
24.	K148	Yeniden başlangıç	4
25.	K25,K69,K72,129	Psikolojik çöküntü	1
26.	K2	Beşik	2
27.	K27,K133	Yarım kalmış hayaller	1
28.	K45	Emek veren insan	2
29.	K29, K60	Geçmişi kaybetmek	1
30.	K36	Kalp krizi	2
31.	K47,K144	Mezar	1
32.	K32	Hayatın sonu	1
33.	K3	Rüya	1
34.	K34	Ölümün yaklaşması	2

35.	K1,K145	Önlem alınmayan korkunç felaket	1
36.	K56	Hatıralar enkazı	1
37.	K57	Umutların yıkılışı	
38.	K58	Mahşer alanı	1
39.	K74	Yarı ölüm	1
40.	K97	Ölüm	1
41.	K100,K75,K98	Bitiş	3
42.	K160	Uykusuzluk	1
43.	K33, K64	Uyanış	2
44.	K71,K41	Hayatın tümü	2
45.	K39	Tedbir	1
46.	K7	Yok olmak	1
47.	K77	Ayrılık	1
48.	K79	Hata	1
49.	K82	Hayat	1
50.	K83	Hapishane	1
51.	K85	Yaşlandırıcı ilaç	1
52.	K87	Umutsuzluk	1
53.	K8	Son	1
54.	K92	Son nefes	1
55.	K13	Terk edilmek	1
56.	K99	Ruhumdaki kırık	1
57.	K102	Sonuç	1
58.	K103	Cehennem	1
59.	K158	Sürekli huzursuzluk	1
60.	K108	Acı bir uyanış	1
61.	K120	İmtihan	1
62.	K14	Anlaması zor bir ders	1
63.	K121	İhmalkârlıklar yığını	1
64.	K122,K42	Travma	2
65.	K127,K51,K159	Kader	3
66.	K128	Kâbus	1
67.	K18,K88,K104,K155,K130	Normal bir olgu	5
68.	K132,K44,K107,K113,K141,K150	İhmalkârlık	6
69.	K147	Ruhsal acı	1
70.	K21	Uyarı	2
71.	K23, K31	Su	1
72.	K24	Yarım kalmış aileler	1
73.	K43	Ayıran	1

4.1. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremine İlişkin Geliştirilen Metaforların Kategorileri

Yükseköğretimde öğrenim gören 160 öğrenciden elde edilen 6 şubat 2023 Kahramanmaraş depremine yönelik veriler analiz edildiğinde katılımcıların depreme ilişkin 73 metafor geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu metaforlardan "imtihan, yeniden başlangıç, emek veren insan, uyanış, tedbir, hayat, sonuç, acı bir uyanış, uyarı, normal bir olgu" metaforları katılımcılar tarafından depreme ilişkin geliştirilen olumlu metaforlarken; diğer 62 metafor ise olumsuz anlamlar içermektedir. Bütün metaforlar "geçmişin yok olması, yalnızlık, günlerce enkazda kalma, psikolojik çöküntü, fiziksel yıkım, umutsuzluk, korku, önlem, bilinçlenme, can kaybı, çaresizlik, dinsel bağdaştırma, mücadele, bilimsel temellendirme, ekonomik zarar" olmak üzere 15 kategori altında toplanmıştır. Aşağıda her bir kategori metaforları ve gerekçeleriyle birlikte tablolaştırılarak açıklanmıştır.

Tablo 3: Geçmişin Yok Olması Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Yok olmak	Memleketin yerle bir olması	
Hatıralar enkazı	Hatıraların yok olması	
Geçmişi kaybetmek	Evin yıkılması	
Yarım kalmış hayaller	Sevdiğin insanların ölmesi	Geçmişin yok olması
Su	Her şeyi yok etmesi	
Cehennem	Sevdiklerini alması	

Geçmişin yok olması kategorisinde "yok olmak, hatıralar enkazı, geçmişi kaybetmek, yarım kalmış hayaller, su ve cehennem" olmak üzere altı metafor geliştirilmiştir. Metaforların benzetme yönü ve nedenleri analiz edildiğinde depremi yaşayanların evlerinin, bu evlerdeki hatıralarının ve sevdikleri kişilerin artık olmadığı, depremin büyük kayıplara sebep olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların geçmişin yok olması kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K77: "Bana göre deprem yok olmak gibidir; çünkü memleketin gözlerinin önünde gidiyor, arkadaşlarının ailenin teker teker ölüm haberi geliyor ve sen hiçbir şey yapamıyorsun."

K57: "Bana göre deprem bir nevi hatıralar enkazı gibidir çünkü birçok insanın anıları birbiri arasında yok olup gidiyor kendileri de dahil olmak üzere."

K45: "Bana göre deprem yarım kalmış, tamamlanamayan hayallerdir. Sevdiğin insanları yitirdiğini onların artık olmayacağını kabullenmek, öldüğünü bilmene rağmen belki yaşar umuduyla beklemek ve o anki çaresizlik, akşamında girecek evinin olmaması aç susuz beklemen, çok değer verilip övünülen paranın hiç bir yerde geçerliliğinin olmaması, gittiğin şehirde insanların sana acıyarak bakması, acıyarak yardım etmesi...."

K160: "Neredeyse tüm arkadaşlarımı kaybettim, çocukken beraber oyun oynadığım okula gittiğim arkadaşlarım şimdi yok...."

K158: "Cehennem gibi çünkü sevdiklerimi kaybettim, evimi kaybettim bütün düzenim hayatım değişti."

Yukarıda verilen katılımcı ifadelerinden depremin yarattığı tahribatın şiddeti net bir şekilde anlaşılmaktadır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremde 11 ilde çok ciddi boyutlarda yıkımlar olmuştur. Katılımcıların yukarıdaki örnek ifadelerinden de anlaşıldığı gibi depremden etkilenen şehirlerde kısmı yıkımlardan ziyade bütün bir şehrin yıkımına bağlı olarak insanların sevdiklerinin, evlerinin, sosyal çevrelerinin dolayısıyla yıllarca emek vererek oluşturdukları geçmişlerinin bir anda yok olduğu net bir şekilde ortaya konulmuştur. Depremden sağ olarak kurtulanlar ise evlerinin yıkılması, paraları olmalarına rağmen etrafındaki fırın, manav, dükkân gibi yerlerin işlev görememesine bağlı olarak hayati ihtiyaçlarını göremedikleri ve bu durumun da bir nevi yok olma olarak nitelendirildiği anlaşılmaktadır. Evleri yıkılanlar ise başka şehirlere göç ederek var olan düzenlerini geride bırakmak zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla bazı katılımcılar için deprem; maddi ve manevi geçmişin silinmesi, yıllarca edinilen mal ve manevi değerler, aile bağları, sosyal çevre, yakın arkadaş ve genel olarak kişinin sevdikleriyle bağın kopması anlamına gelmektedir.

Tablo 4: Yalnızlık Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Annesini kaybetmiş küçük bir çocuk	Ürkütücü olması	
Bir yanının eksik kalması	Değerli olanların kaybedilmesi	
	Tek kalmak	
Ayrılık	Şehir değiştirmek	
Ayıran	Tek başına kalmak	Yalnızlık
Terk edilmek	Ailelerin dağılması	
Dağılmak	Rutin düzenine uzak kalmak	

Hayatın sonu	Herkesin kendi derdine düşmesi
Küçük kıyamet	

Katılımcılar yalnızlık kategorisinde "annesini kaybetmiş küçük bir çocuk, bir yanının eksik kalması, ayrılık, ayıran, terk edilmek, dağılmak, hayatın sonu, küçük kıyamet" olmak üzere sekiz metafor geliştirmişlerdir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde depremin köklerinden koparak tek başına bıraktığı, şehir değiştirmek zorunda kalınması nedeniyle gidilen yeni şehirde yalnızlık hissine sebep olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yalnızlık kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir:

K149: "Annesini kaybetmiş küçük bir çocuk gibidir, çünkü o anı yaşamak inanılmaz ürkütücü ve umutsuz."

K28: "Bana göre deprem bir yanımızın eksik kalması gibidir, çünkü evimiz, eşyalarımız, ailemiz, arkadaşlarımız bunlar gittiğinde her zaman bir yanımız eksik kalır."

K16: "Bana göre deprem dağılmaktır, çünkü insanların evleri aileleri darmadağın oldu."

K3: "Bana göre deprem hayatın sonu gibidir, çünkü evime, hayatıma, yaşamıma uzakta kaldım."

K79: "Bana göre deprem ayıran bir şeydir. Çünkü maalesef uzaklara gitmek zorunda kaldık deprem bölgesine dönemiyorum evim biraz hasarlı diye."

K99: "Bana göre deprem terk edilmek gibidir, çünkü hayatımdaki birçok şey beni terk etti ya da ben onları terk etmek zorunda kaldım."

K148: "Küçük kıyamet, çünkü bir çok can, mal kaybı oluyor ve çoğunluk maalesef kendi derdine düşüp belki de farkında olmadan bencilleşip dar bir bakış açısıyla olayları yorumlayıp, empati yaparak davranmıyor."

Depremde evlerin hasarlı olması nedeniyle insanlar kendi düzenlerini, gündelik, rutinlerini ve duygusal bağ kurarak aidiyet oluşturdukları evlerini, eşyalarını terk etmişlerdir. Gerek maddi gerekse de manevi bir değeri olan kişiye ait herhangi bir nesnenin yok olması aidiyet duygusunu olumsuz etkileyebilmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki katılımcı ifadelerinden depremden sonra evlerine giremeyen depremzedelerde yalnızlık duygusunun oluştuğu anlaşılmaktadır. Yalnızlık duygusu yaşamanın diğer bir sebebi ise yine bu zor süreçte deprem bölgesindeki her bir vatandaşın kendi hayatına öncelik vererek yakınındakilerinin ihtiyaçlarına cevap verecek durumda olmamasıdır. Katılımcılardan birinin "annesini kaybetmiş küçük bir kız çocuğu" benzetmesi ise yaşanılan bu yalnızlık duygusunu net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo 5: Günlerce Enkazda Kalma Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Ölümün yaklaşması	Hayatla bağın kopması	
Ölüm	Sağ çıkamama endişesi	
Hapishane	Karanlıkta kalmak	
Yaşlandırıcı ilaç	Yıpratıcı olması	
İnsanların yaralanıp komaya girdiği trafik kazası	Hasar almak Enkaz altında kalmak	Günlerce enkazda kalmak
Yarı ölüm	Hayatla bağın kopması	
Ölümle yaşam arasındaki ince çizgi		

Günlerce enkazda kalma kategorisinde "ölümün yaklaşması, yarı ölüm, ölüm, hapishane, yaşlandırıcı ilaç, insanların yaralanıp komaya girdiği trafik kazası, ölümle yaşam arasındaki ince çizgi, yarı ölüm" olmak üzere yedi metafor geliştirilmiştir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde binaların yıkılması neticesinde çok sayıda insanın enkazda kaldığı, enkaz atında sağ olsalar dahi hayatla bağlarının kopması nedeniyle kendilerini yarı ölü gibi hissettikleri, enkaz altında sağ çıkamamayı düşünmelerine bağlı olarak büyük bir korku yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların günlerce enkazda kalma kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K87: "Bana göre deprem yaşlandırıcı bir ilaç gibidir çünkü insanı çok etkiliyor ve "Sanki 10 yıl birden yaşlandım" cümlesini söylemenize neden oluyor."
K20: "Bana göre deprem insanların yaralanıp komaya girdiği bir trafik kazası gibidir; çünkü sağlıklı şekilde sağ çıkanlar bile 1-2 yılda anca kendilerine gelirler …"
K15: "Yarı ölüm gibidir çünkü binaların altında çok ağır şeyler yaşadık."
K85: "Deprem denilince aklıma hapishane geliyor ve depremzedeleri de o hapishanedeki kişilere benzetiyorum çünkü çoğu acı ve karanlık bir hayata mahkûm oldu."

Bu araştırmada enkaz altında günlerce kalıp çıkarılmayı bekleyen depremzedelerden de veriler elde edilmiştir. Günlerce enkaz altında beklemenin kişide yarattığı tahribat "yaşlandırıcı ilaç" benzetmesiyle çarpıcı bir biçimde dile getirilmiştir. Yine enkazda bekleme süreci, tarik kazası sonrası komada olma ile ilişkilendirilerek bir noktada ölümün beklenildiği anlaşılmaktadır. Yukarıdaki katılımcı ifadesinden de anlaşıldığı gibi diğer bir derinlikli benzetme ise enkazda kalmanın karanlıkta kalma ve acı çekme nedeniyle hapishanede kalma ile ilişkilendirilmesidir.

Tablo 6: Psikolojik Çöküntü Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Travma	Etkisinin devam etmesi	
Ruhsal acı	Manevi güçsüzlük	
Psikolojik çöküntü	Çok etkilenmek	Psikolojik çöküntü
Ruhumdaki kırık	Onarılması zor	
Sürekli huzursuzluk	Bilinmezlik	
Kabus	Kalıcı iz bırakması	
Kıyamet	Ölümü beklemek	
Yıkım	Psikolojiyi bozmak	

Katılımcılar psikolojik çöküntü kategorisinde "travma, ruhsal acı, psikolojik çöküntü, ruhumdaki kırık, sürekli huzursuzluk, kabus, kıyamet ve yıkım" metaforları olmak üzere sekiz metafor geliştirmişlerdir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde depremin mal ve can kaybının yanı sıra, katılımcılar üzerinde psikolojik birçok olumsuz etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, her ne kadar deprem felaketi hali hazırda bir oluş olarak bitmiş olsa da depremin etkilerinin halen devam etmesine bağlı olarak kalıcı izler bıraktığı ve dolayısıyla iyileştirilmesi zor psikolojik hasarlara sebep olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların psikolojik çöküntü kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K127: "Bana göre deprem travma gibidir, çünkü deprem bitse de psikolojik etkisi devam ediyor."
K84: "Bana göre deprem yıkım gibidir, çünkü psikolojimi yıktı geçti."
K78: "Bana göre deprem kıyamet gibidir, çünkü bir felaketi yaşadım ölüm atlattım ailemle. Gecenin bir vakti kâbusa döndü her şey, evimize giremedik, ölmeyi bekledim."
K37: "Bana göre deprem kâbus gibidir, çünkü haftalar geçmesine rağmen o çığlıkları; Allah'a sığınma feryatları hala kulağımda… Ayrıca çocuklarını - eşlerini bir arada tutmak için oradan oraya koşuşturma çabaları ise gözümün önünden gitmiyor ve bu olaydan ötürü o an adeta bir mahşer günü gibiydi. Hala inanamamakla beraber kâbustan uyanmak hepimizin dileği, fakat ne yazık ki bu kâbustan da öte gerçek bir felaket idi…"
K102: "Ruhumdaki kırıklar gibidir, tamir edilmesi zor, unutulması zor, üstesinden gelmem zor. Çünkü kırgınlıkları ne yaparsam yapayım unutamıyorum, depremi de unutamamak bu yönüyle birbirine benziyor."
K108: "Bana göre deprem sürekli huzursuzluk hissi gibidir, çünkü bilinmezlik barındırır."

Depremin yarattığı yıkım, tahribat ve ölüm gibi çok sayıda olumsuzlukları birebir deneyimleyen katılımcılar, depremin üzerinden haftalar geçse de enkazdan kurtarılmayı bekleyen kişilerin yardım seslerinin ruhlarında iz bıraktığını, enkazda çocuklarının kurtarılmasını bekleyen ebeveynlerin çaresizliklerinin yarattığı üzüntünün travma yaşanmasına ve sürekli bir huzursuzluk haline neden olduğu, yaşanılan bu olumsuz sürecin unutulmasının çok zor olduğu belirtilmiştir.

Tablo 7: Fiziksel Yıkım Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Enkaz	Göçük altında kalmak	
Yıkım	Binaların yıkılması	
Mezar	Can alması	Fiziksel yıkım
Beşik	Çok sallanması	
Kalp krizi	Tahribat bırakması	
Yıkıcı felaket	Çok şiddetli olması	
Son	Şehirlerin yerle bir olması	

Fiziksel yıkım kategorisinde "enkaz, yıkım, mezar, beşik, kalp krizi, yıkıcı felaket ve son" metaforları olmak üzere yedi metafor geliştirilmiştir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde depremin şiddetinin çok yüksek olduğu, binaların beşik gibi sallandığı, çok sayıda binanın yerle bir olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların fiziksel yıkım kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K26: "Bana göre deprem enkaz gibidir çünkü çoğu ben de Kahramanmaraşlıyım ve çoğu sevdiğim enkazın altında kaldı çoğu arkadaşlarımın hayalleri enkazın altında kaldı. O depremi hem doğrudan hem de dolaylı yaşadık."
K76: "Bana göre deprem yıkıcı bir felaket gibidir, çünkü evleri bile yerinden oynatacak kadar güçlü."
K92: "Son gibidir, çünkü memleketimden geriye sadece moloz ve acı kaldı."

Kahramanmaraş'ta yaşayan bir katılımcı depremden hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilendiğini belirterek şehrin adeta bir enkaza dönüştüğünü ve bu enkazdan sağ çıkarılamayan çok sayıda tanıdığının olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar tarafından yapılan "son" benzetmesi ise yıkımın ne kadar büyük olduğunu göstermektedir. Şehrin tamamen moloz yığınına dönüşmesine bağlı olarak yaşama dair hiçbir belirtinin olmamasının ifade edilmesi ise felaketin boyutunu somut olarak ortaya koymaktadır.

Tablo 8: Umutsuzluk Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Umutların yıkılışı	Mal ve mülkün enkaz olması	
Bitiş	Hayata tutunamama	
Umutsuzluk	Servetin yok olması	Umutsuzluk
Son	Hayata tutunamama	
Belirsizlik	Gelecek endişesi	
Enkaz	Hayallerin yok olması	
Felaket	Geleceği etkilemesi	

Katılımcılar umutsuzluk kategorisinde "umutların yıkılışı, bitiş, umutsuzluk, son, belirsizlik, enkaz ve felaket" olmak üzere yedi metafor geliştirmişlerdir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde deprem neticesinde bütün servetin kaybedilerek gelecek kaygısının yaşandığı, geleceğe dair umutların yok olduğu, hayata tutunacak teşvik edici bir güçlerinin kalmadığı anlaşılmıştır. Katılımcıların umutsuzluk kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K58: "Bana göre deprem umutların yıkılışıdır, çünkü enkaz altında kalan sadece insanlar, mal mülk değil umutların, hayallerin ve planların bir anda yok olmasıdır."
K73: "Enkaz gibidir, çünkü hayallerimiz altında kaldı."
K105: "Deprem felakettir, çünkü birçok insanın hayatını etkilemesiyle beraber öğrencilerin de derslerden geri kalmasına sebebiyet verir."
Depremzedelerin hayatla ilgili geleceğe dair yaptığı tüm planlar depremle birlikte gerçekleştirilemez duruma gelmiştir. Üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesiyle her ne kadar eğitimin aksamaması düşünülse de deprem bölgesindeki öğrencilerin fiziksel şartlarının olumsuz olması, internet bağlantılarının yeterli olmaması, öğrencilerin derslerine aktif katılamamasına bağlı olarak geleceğe ilişkin motivasyonlarının da düşmesine sebep olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin akademik başarılarına yönelik umutsuzluk yaşadıkları da belirtilmiştir. Sadece binlerce can ve mal değil; sağ kalanların yaşama dair umutlarının da enkaz altında kaldığı söylenebilir.

Tablo 9: Korku Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Felaket	Yıkıma sebep olması	
Facia	Çok fazla yıkımın olması	
Kâbus	Uyanmak istemek	Korku
Rüya	Gerçekliğine inanamama	
Korku	Çok korkmak	
Kıyamet	Enkazdaki çığlıkların duyulması	

Korku kategorisinde "felaket, facia, kâbus, rüya, korku ve kıyamet" olmak üzere altı metafor geliştirilmiştir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde depremin şiddetinin ve sebep olduğu yıkımın büyüklüğü nedeniyle inanılmaz derecede korku yarattığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların korku kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.
K125: "Bana göre deprem uyanamadığın bir kâbus gibidir, çünkü çok güzel hayallerle yattığın bir günde bir an önce uyanmak istediğin bir kâbusa dönüşebilir."
K157: "Kıyamet gibidir çünkü insanların enkaz altında çığlıklarını duydum."
K30: "Bana göre deprem insanın başına gelecek en kötü felakettir. Çünkü kimse beğenerek aldığı içine sığındığı evinin ona mezar olacağını bilemezdi."
K106: "Bana göre deprem korku gibidir; çünkü o an yaşadığımız hissettiğimiz tek şey bu duyguydu."
Katılımcılar enkaz altında kalanların çığlıklarının kıyameti hatırlattığını, insanların beğenerek ve yüksek meblağlar ödeyerek aldıkları evlerinin onlara mezar olacağının akıllarına gelmediğini, deprem anında hissedilen ilk duygunun korku olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 10: Önlem Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Önlem alınmayan korkunç felaket	Önlem alınmaması	
Tedbir	Önlem alınmaması	
Facia	Gerçek olamayacak kadar şiddetli olması	
Kâbus	Hazırlıklı olmama	Önlem
Rüya	Tedbirin olmaması	
Korku	Hazırlıklı olmama	
Hata	Bilim insanlarının uyarılarının önemsenmemesi	
İhmalkârlıklar yığını	Önlem alınmaması	
İhmalkârlık	Tedbirli olmama	

Katılımcılar önlem kategorisine ilişkin "önlem alınmayan korkunç felaket, tedbir, facia, kabus, rüya, korku, ihmalkârlıklar yığını, ihmalkarlık ve hata" olmak üzere dokuz metafor

geliştirmişlerdir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde katılımcılara göre Türkiye'nin deprem ülkesi olmasına rağmen herhangi bir önlemin alınmadığı, bu depremle birlikte ülkenin deprem gerçekliğiyle çok kötü bir şekilde yüzleştiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların önlem kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K56: "Bana göre bu deprem önlem alınmayan korkunç bir felaket gibidir; çünkü biliyoruz ki bu bir doğal afettir ve dünyada yaşanan en kötü ve en sarsıcı depremlerden biriydi. Böylesi bir şey inanılır gibi değildi. Fakat önlem alınmış olsaydı belki de bu kadar can kaybı olmazdı. Bu kadar yakınlarımızı kaybetmiş olmazdık. Tamamen ilgisiz ve önlemsiz olunduğu için bu kadar can kaybına sebep oldu. Ve korkunçtu."

K82: "Bana göre deprem hepimizin hatası gibi, çünkü yapılan her şey ihmallerde ve göz önündeydi hepimize ders niteliğinde her şeyi kaybettik; ahlak, iş sorumluluğu, sadece mal varlığının önemsendiği zaman sonuçlarına katlanıyoruz. Yapılan bütün ihmaller dinlemediğimiz profesörlerimiz bilim insanlarımız gibi birçok şey yazılabilir. İnşallah ders alabiliriz."

K122: "Bana göre deprem ihmalkârlıklar yığınıdır, çünkü her şey ihmalden oldu. Tüm ölümler, kayıplar ihmalden oldu."

K150: "Bana göre deprem ihmalkârlıktır çünkü her ne kadar doğal afet olsa da deprem bölgesinde yaşayan bizler tedbirsiz, umursamaz bir tavırla sanki hiçbir şey olmazmış gibi davranıyoruz ve ne kadar kardeşimizi kaybettiğimizi ve kaybedeceğimizi unutuyoruz yapılan evleri ucuza mal etmek için insanların canıyla oynuyoruz."

Katılımcılar yaşadıkları depremin şiddetinin büyüklüğü nedeniyle bu depremi, dünyada yaşanan en sarsıcı deprem olarak nitelendirmişlerdir. Çok sayıda can kaybı olmasının en önemli sebebini, depreme yönelik önlem alınmamasını göstermişlerdir. Bunun yanı sıra toplumsal bir özeleştiri yapılarak bilim insanlarının uyarılarının dikkate alınmadığı, insanların iş sorumluluğunu ve ahlaki değerlerini kaybetmesi nedeniyle ders çıkarılması gereken çok konu olduğunu, evlerin maliyetlerinin düşürülmesi ve daha fazla kar edinilebilmesi için evlerin sağlam yapılmadığı gerekçe gösterilerek yeterli önlemlerin alınmadığı vurgulanmıştır.

Tablo 11: Bilinçlenme Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Uyanış	Farkındalığın artması	
Anlaması zor bir ders	Anlaşılamaması	
Acı bir uyanış	Hayatın anlamsızlığının farkına varma	Bilinçlenme

Bilinçlenme kategorisinde "uyanış, anlaması zor bir ders, acı bir uyanış" metaforları olmak üzere üç metafor geliştirilmiştir. Metaforların benzetme yönü incelendiğinde katılımcılara göre 7,7 şiddetinde yaşanılan depremin toplumun bilinçlenmesini sağladığı, depreme ilişkin farkındalığı artırdığı ve hayata yüklenen anlamın aslında düşünüldüğü kadar önemli olmadığının farkına varıldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların bilinçlenme kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K71: "Uyanış çünkü yeni hayata tekrar farkında olarak yaşar insan."

K120: "Bana göre deprem acı bir uyanış gibiydi, çünkü herkes dünyanın ne kadar boş olduğunu anladı."

K121: "Bana göre deprem anlaması zor bir ders gibidir; çünkü bir anda ve tahmin edilemez şekilde hayatları değiştirir."

Katılımcılar, depremle birlikte düzenlerinin ve hayatlarının gidişatının değişmesi nedeniyle depremin anlaşılması zor bir tecrübe yaşattığını, depremzedelerin çok ağır bedeller ödeyerek hayata farklı bir açıdan bakmayı çok acı bir şekilde deneyimlediğini ifade etmişlerdir.

Tablo 12: Can Kaybı Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Son nefes	Ölüme sebep olması	
Hayatın sonu	Ölümle sonuçlanmak	
Habersiz gelen ölüm nedeni	Ne zaman ve nerede olacağının belirsizliği	Can kaybı
Kalp krizi	Ansızın gelip can alması	
Nazım Hikmet'in "kız çocuğu" şiiri	Çok sayıda çocuğun ölmesi	

Katılımcılar can kaybı kategorisine ilişkin "son nefes, hayatın sonu, habersiz gelen ölüm nedeni, kalp krizi, Nazım Hikmet'in "kız çocuğu" şiiri" olmak üzere beş metafor geliştirmişlerdir. Metaforların gerekçelerinden de depremin çok sayıda can kaybıyla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların can kaybı kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K47: "Bana göre deprem kalp krizi gibidir; çünkü o da deprem gibidir. Bir anda habersizce gelir ve insanları öldürür."

K9: "Habersiz gelen bir ölüm nedenidir çünkü onca insan hazırlıksız yakalanıyor kimin nerede olduğunu nerde öldüğünü bile bilmiyor kimse ruhen bedenen ve psikolojikmen çok zor bir durum."

Katılımcılar depremi kalp krizine benzeterek ansızın gelip ani ölümlere sebep olduğunu, depremin önceden ne zaman olacağının tahmin edilememesi nedeniyle insanların hayatlarını sürdürdüğü ev ve şehir dışında kısa süreli gittiği herhangi bir yerde de ölebileceğini belirtmişlerdir.

Tablo 13: Çaresizlik Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Savunmasız an	Kendini koruyamama	
Savaş	Şehirlerin harap olması	
Çaresizlik	Savunmasız olmak	Çaresizlik
Uykusuzluk	Kendini koruyamama	

Çaresizlik kategorisine ilişkin "savunmasız an, savaş, çaresizlik, uykusuzluk" metaforları olmak üzere dört metafor geliştirilmiştir. Metaforların gerekçelerinden depremzedelerin kendini depremden koruyamadıkları ve şehirlerin neredeyse tamamının yıkılması nedeniyle çaresizlik duygusu yaşadıkları anlaşılmaktadır. Katılımcıların çaresizlik kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K10: "Bana göre deprem savaş gibidir, çünkü şehirler bombalanmış hale geldi."

K50: "Bana göre deprem büyük bir çaresizlik hissidir. Çünkü kimsenin elinden deprem anında gelen bir şey olmuyor. Yaşandığı anda ve sonrasında sadece çaresizlik hissiyle doluyor insanın yüreği. Kimsesiz kalan çocuklar, ölen çocuklarını sırtlayan babalar, evladına siper olan anneler. Hepsinin ilk anda ve sonrasında yaşadıkları en büyük his kesinlikle çaresizlik."

K62: "Bana göre deprem çaresizlik gibidir, çünkü bu depremde 6 gün boyunca abimin yengemin ve yeğenimin enkaz altında bedenlerini aradık."

K151: "Bana göre deprem çaresizlik gibidir, çünkü evlerimizin yıkılma anını izleyip hiçbir şey yapamamak hayatimizin moloz yığınları altında kaldığını görüp hiçbir şey yapamamak."

Katılımcılardan birinin yapmış olduğu savaş benzetmesi depremin yarattığı tahribatı net bir şekilde ortaya koymaktadır. Deprem sonucunda sanki şehirlere bomba atılmış gibi ciddi yıkımların olduğu ve bu yıkımlar nedeniyle canlarını kaybeden çocukların ebeveynleri tarafından trajik bir şekilde korunmaya çalışıldığı ve enkazda günlerce aile üyelerini bekleyenlerin yaşadıkları çaresizlik

katılımcı ifadelerine yansımıştır. Bunun yanı sıra canlarını kurtarmayı başarıp da evlerinden çıkanlar ise çaresiz bir biçimde evlerinin yıkılışını izlemek zorunda kalmışlardır.

Tablo 14: Dinsel bağdaştırma Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Kıyamet	Şehirlerin boşalması	
Mahşer alanı	Herkesin kendini düşünmesi	
Küçük kıyamet	Dünyanın yok olması	
İmtihan	Hayatın geçici olması	
Kader	Engellenememesi	Dinsel bağdaştırma
Uyarı	İlahi gücün uyarması	
Ceza	İnsanlığın kötüye gitmesi	
Cehennem	Kötülüğün artması	

Katılımcılar dinsel bağdaştırma kategorisinde "kıyamet, mahşer alanı, küçük kıyamet, cehennem, imtihan, kader, uyarı ve ceza" olmak üzere sekiz kategori oluşturmuşlardır. Katılımcıların geliştirdikleri metaforların gerekçeleri incelendiğinde deprem olgusunu dinsel unsurlarla ilişkilendirdikleri anlaşılmaktadır. Depremin engellenememesi nedeniyle kader olduğu; insanlığın kötüye gitmesi nedeniyle ilahi güç tarafından insanlığa verilen bir ceza olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların dinsel bağdaştırma kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K115: "Deprem benim için bir kıyamet gibiydi. Birçok sıcak yuva yıkıldı. Bazı aileler tamamen vefat etti. Şehirler bomboş

K35: "Bana göre deprem bir imtihan gibidir, çünkü bu hayatta geçici olduğumuzu hatırlatır."

K22: "Bana göre depremlerin art arda gelmesi ilahi bir işarettir çünkü insanımız, insanlığımız çok kötüye gidiyor bu depremlerin art arda olması bir uyarı gibidir."

K128: "Bence deprem kader gibidir. İnsan nasıl ki kaderinden kaçamaz, depremden de kaçamıyor. Yer değiştirip duruyor ancak neyden ve nereye kaçtığı belirsiz."

Bazı ailelerden aile üyelerinin tamamının ölmesi ve ailelerden geriye hiçbir şeyin kalmamasına bağlı olarak kıyamet gibi bir zamanın yaşandığı, dünyevi hayatın geçici olması nedeniyle depremin bir imtihan olduğu, aynı gün içerisinde şiddetli iki depremin art arda yaşanmasının ilahi bir uyarıcı olduğu belirtilmiştir.

Tablo 15: Mücadele Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Yeniden başlangıç	Hayatı sıfırlama	
Emek veren insan	Hayata yeniden bağlanma	Mücadele
Hayat	İniş çıkışların olması	

Mücadele kategorisi kapsamında "yeniden başlangıç, emek veren insan ve hayat" metaforları olmak üzere üç metafor geliştirilmiştir. Bu metaforlar ise depreme ilişkin geliştirilen olumlu metaforlardır. Katılımcıların mücadele kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K83: "Hayat gibidir, çünkü hayat içerisinde de belli zorluklar yaşarız ve bu zorlukların ardından tedbir almaz veya ders çıkarmazsak büyük yıkımlar ve hüzünler yaşarız deprem hayat gibidir, çünkü hayatın da belli dönemlerin de kırılma noktaları yaşanır bu da insan için iyi veya kötü durumları tetikler ve hayat içerisinde ki her durum ardından küçüklü büyüklü farklı olayları tetikler."

K42: "Yarım kalmış aileler, yaşama umudunu yitirmiş ama yine de çabalayan emek veren insan demektir deprem. Kitaplarım, bilgisayarım enkaz altında kaldı elimden geldiğince derslere katılmaya çalışıyorum bazen internet çekmiyor giremiyorum umarım devamsızlık sorunu olmaz. Yazacak anlatacak daha çok şey var ama dilim varmıyor İnşallah bir daha böyle felaketler yaşamayız."

Yukarıda direkt olarak verilen katılımcı ifadelerinden deprem ile hayat arasında olduğu gibi iyi ve kötünün bir arada olması arasında bir ilişkilendirme yapılıp normal bir durum olduğu kabul edilerek bir ders çıkarılıp hayata tutunabilmek için mücadele edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Kitap ve bilgisayar gibi ders materyallerini enkazda yitirmiş bir katılımcı ise bu olumsuzluklara rağmen uzaktan derslere girmek için emek verdiğini belirtmiştir.

Tablo 16: Bilimsel temellendirme Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Normal bir olgu	Evrimsel süreç olması	Bilimsel temellendirme
Sonuç	Yapıların ne kadar sağlam olduğunu göstermesi	
Uyanış	Deprem gerçeğinin farkına varma	
Tedbir	Sürekli hazırlı olma	
Uyarı	Deprem gerçeğini hatırlama	
Doğal afet	Doğal bir süreç	
Ölümle yaşam arasındaki ince çizgi	Depremin sürekli olacağı	

Katılımcılar bilimsel temellendirme kategorisinde "normal bir olgu, sonuç, uyanış, tedbir, uyarı, doğal afet, ölümle yaşam arasındaki ince çizgi" olmak üzere yedi metafor geliştirmişlerdir. Metaforların gerekçeleri incelendiğinde deprem olgusunun katılımcılar tarafından bilimsel temellerle gerekçelendirildiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların bilimsel temellendirme kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K132: ""Bana göre deprem normal bir olgudur, çünkü dünyanın oluşumundan bugüne kadar tektonik tabakaların hareketleriydi var olan ve var olmaya devam edecek evrimsel bir süreçtir."

K23: "Bana göre deprem bir uyarı gibidir, çünkü tedbir alınmadıkça daha çok can alacak."

K27: "Bana göre deprem ilahi bir işaret değil tamamıyla yer altı sisteminin hareket etmesi sonucu meydana gelen doğal afettir. İnsanların sığ düşünceleri bunu harama yorarak meydana geldiğini söylüyorlar çok saçma."

K12: "Bana göre deprem ölümle yaşam arasındaki ince çizgi gibidir, çünkü var olan bir gerçektir."

K103: "Sonuç göstergesidir. Sonuçları itibariyle anlık değil, uzun vadede insanların işlerini nasıl ve ne kadar ciddiye alarak yaptıklarını gösterir. Zamansal olarak tahmin edilmediğinden her an bu duruma hazırlıklı olma çabası zaman içerisinde insanlara daha kaliteli iş yapma sorumluluğunu kazandıracaktır."

Katılımcılar, depremin yer kabuğunun tektonik hareketleriyle oluşan ve sürekli olabilecek bir olgu olduğunu, ancak insanlığın depremi sağlam yapılar inşa ederek yer kabuğunda meydana gelen normal bir süreç olarak kabul edilmesini daha iyi idrak edebileceğini belirtmişlerdir. Depreme yüklenen dinsel anlamların ise manasız olduğu, depremin, binaların yıkımına bağlı olarak yapılan işin ne kadar kuralına uygun olarak yapılıp yapılmadığını göstermesidir.

Tablo 17: Ekonomik Zarar Kategorisine İlişkin Metaforlar ve Gerekçeleri

Metafor	Gerekçe	Kategori
Ülkenin geriye gitmesi	Ekonomik kayıp	
Felaket topu	Ülkeye zarar vermesi	Ekonomik zarar

Ekonomik zarar kategorisine ilişkin "ülkenin geriye gitmesi, felaket topu" olmak üzere iki metafor geliştirilmiştir. Metaforların gerekçelerinden depremin ekonomik anlamda da ülkeye zarar verdiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların ekonomik zarar kategorisinde geliştirdikleri metaforlara ilişkin örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

K4: "Bir ülkenin, insanların hayatının 20 yıl geriye gitmesidir. Çünkü deprem insanları, ülkeyi, siyaseti, ekonomiyi aşırı derece ileriye dönük bir şekilde geriye çekiyor. Ekonomi, sağlık, toplumsal alanlarda gerilemektir.

K95: "Bana göre deprem büyük bir felaket topu gibidir çünkü beraberinde her şeyi alıp götürdü ve sadece deprem bölgesinde yaşayanların hayatını söndürmedi aynı zamanda ülkenin geri kalanının da yaşamlarından bir şeyler eksiltti."

Katılımcılar, depremin sadece deprem bölgesindeki insanlara maddi yük getirmediğini aynı zamanda ülkenin ekonomisine ciddi anlamda zarar verdiğini, ülkeyi ekonomik açıdan da geriye götürdüğünü belirtmişlerdir.

5. SONUÇ

Deprem nedeniyle evleri hasarlı ya da yıkılan bazı depremzedeler geçici süreliğine yükseköğretimdeki yurtlara yerleştirilmişlerdir. Depremzedelerin yurtlara yerleştirilmelerine bağlı olarak üniversitelerde 2022-2023 bahar dönemi eğitim ve öğretim süreci uzaktan eğitimle devam etmiştir. Depremden 4 milyon 187 bin yükseköğretim öğrencisi de etkilenmiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen, afet bölgesi olarak ilan edilen 11 ilde yaşayan yükseköğretim öğrencilerinin depreme ilişkin algılarını belirlemektir. 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla incelendiği bu çalışmada katılımcıların depreme ilişkin 73 metafor geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu metaforlardan "imtihan, yeniden başlangıç, emek veren insan, uyanış, tedbir, hayat, sonuç, acı bir uyanış, uyarı, normal bir olgu" metaforları katılımcılar tarafından depreme ilişkin geliştirilen olumlu metaforlardır. Diğer 62 metafor ise depreme ilişkin geliştirilen olumsuz metaforlardır. Çalışmadan elde edilen metaforlar "geçmişin yok olması, yalnızlık, günlerce enkazda kalma, psikolojik çöküntü, fiziksel yıkım, umutsuzluk, korku, önlem, bilinçlenme, can kaybı, çaresizlik, dinsel bağdaştırma, mücadele, bilimsel temellendirme, ekonomik zarar" olmak üzere 15 kategori altında toplanmıştır. 11 şehir gibi çok geniş bir alanda hâkim olan Kahramanmaraş depreminden etkilenen her bir şehir kendi içerisinde çok büyük yıkımlar vermiştir. Bu nedenle her bir şehir, evleri yıkılanların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için yetersiz kalmıştır. Evleri yıkılan depremzedeler ise başka şehirlere göç ederek var olan düzenlerini geride bırakmak zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla bazı katılımcılar için depremin; maddi ve manevi geçmişin silinmesi, yıllarca edinilen mal ve manevi değerler, aile bağları, sosyal çevre, yakın arkadaş ve genel olarak kişinin sevdikleriyle bağın kopması anlamına geldiği belirlenmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının deprem sonrasında yaptığı incelemeler neticesinde çok sayıda binanın hasarlı olduğu ve bu incelemelerin devam etmesine bağlı olarak hasarlı ev sayısında artış olabileceği açıklanmıştır (NTV 2023). Depremde evlerinin hasarlı olması nedeniyle insanlar kendi düzenlerinden, gündelik, rutinlerinden uzak kalarak duygusal bağ kurarak aidiyet oluşturdukları evlerini, eşyalarını terk etmişlerdir. Katılımcıların depreme ilişkin geliştirdikleri metaforlardan evlerine giremeyen, ailesi gibi hayatında önemli yerleri olan sevdiklerini, yakınlarını kaybeden depremzedelerde yalnızlık duygusunun oluştuğu anlaşılmıştır. Depremin 11 şehir kadar büyük bir alana etki etmesi, depremin şiddetinin büyüklüğü nedeniyle bazı yolların hasar görmesi, ulaşımın sağlanamaması nedeniyle ve depremin olduğu zamanın kış mevsimi olmasına bağlı olarak o dönemde çok soğuk hava şartlarının olması, arama kurtarma

çalışmalarının aksamasına neden olmuştur. Dolayısıyla binlerce depremzede enkaz altında kurtarılmayı beklemiştir. Elde edilen verilerden kurtarılmayı bekleyenler enkaz atında sağ olsalar da hayatla bağlarının kopması nedeniyle kendilerini yarı ölü gibi hissettikleri, enkaz altında sağ çıkamamayı düşünmelerine bağlı olarak büyük bir korku yaşadıkları belirlenmiştir. Depreme ilişkin yapılan bir çalışmada araştırmaya katılanların %82'i depremi kıyamete benzetmişlerdir (Kula 2000). Katılımcılar deprem bitse de depremin etkilerinin halen devam etmesine bağlı olarak depremin kalıcı izler bıraktığını ve dolayısıyla iyileştirilmesi zor psikolojik hasarlara sebep olduğunu belirtmişlerdir. Doğal bir afet olarak depremin bireyin kendi iradesi ve etkisi dışında olması, kendi yaşamını kontrol edebilme gücünü olumsuz etkilemesine (Berkay vd. 2003: 3) bağlı olarak fiziksel ve ruhsal birçok tahribat yaratmaktadır. Nitekim bu çalışmadan elde edilen verilere göre de depremin psikolojik tahribat yarattığı belirlenmiştir. Depremin sebep olduğu ruhsal bozuklukların yanı sıra deprem nedeniyle depremzedelerin bütün servetini kaybederek gelecek kaygısı yaşandıkları, geleceğe dair umutlarının yok olduğu, hayata tutunacak teşvik edici bir güçlerinin kalmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcılar, deprem anında hissedilen ilk duygunun korku olduğunu belirtmişlerdir. Depremin etkilerine ilişkin yapılan bir çalışmada da depremden etkilenenlerin korku yaşadığı saptanmıştır (Çoban, vd. 2017).

Bu süreçte katılımcılar toplumsal bir özeleştiri yaparak bilim insanlarının uyarılarının dikkate alınmadığı, insanların iş sorumluluğunu ve ahlaki değerlerini kaybetmesi nedeniyle ders çıkarılması gereken çok konu olduğunu, müteahhitler açısından evlerin maliyetlerinin düşürülmesi ve daha fazla kar edinilebilmesi için evlerin sağlam yapılmadığını gerekçe göstererek yeterli önlemlerin alınmadığını vurgulamışlardır. Katılımcılara göre 7,7 şiddetinde yaşanılan depremin toplumun bilinçlenmesini sağladığı, depreme ilişkin farkındalığı artırdığı ve hayata yüklenen anlamın aslında düşünüldüğü kadar önemli olmadığının farkına varıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra metaforların gerekçelerinden depremzedelerin kendini depremden koruyamadıkları ve şehirlerin neredeyse tamamının yıkılması nedeniyle çaresizlik duygusu yaşadıkları belirlenmiştir. Çalışmanın ulaştığı bulgulardan biri de deprem olgusunun dinsel unsurlarla açıklanmasıdır. Katılımcılar depremin engellenememesi nedeniyle kader olduğunu; insanlığın kötüye gitmesi nedeniyle ilahi güç tarafından insanlığa verilen bir ceza ve aynı gün içerisinde şiddetli iki depremin art arda yaşanmasının ilahi bir uyarıcı olduğunu belirtmiştir. Depremin etkileri gerek vatandaş gerekse de ülke ekonomisi açısından da değerlendirilmiştir. Katılımcılar depremin sadece deprem bölgesindeki insanlara maddi yük getirmediğini; aynı zamanda ülkenin tamamının ekonomisine ciddi anlamda zarar verdiğini belirtmişlerdir. Deprem sadece can kaybı değil, ciddi anlamda ekonomik kayıp olarak da etkisini geniş çaplı göstermektedir. Ulaşım, altyapı, sanayi ve enerji gibi birçok alanda ülke ekonomisine ciddi anlamda yük getirmektedir (Altun 2018).

Depreme ilişkin olumlu görüşler de elde edilmiştir. Katılımcılar olumsuz bir tecrübeden sonra geçmişe takılmadan hayata sıfırdan başlamak gerektiğini, hayatta iniş ve çıkışların olmasının normal bir durum olduğunu ve hayata yeniden bağlanmak için mücadele etmenin önemini belirtmişlerdir. Depremin yer kabuğunun tektonik hareketleriyle oluşan ve sürekli olabilecek bir olgu olduğu, ancak insanlığın depremin sağlam yapılar inşa etmesi sonucunda ülkenin bir gerçekliği biçiminde daha iyi idrak edebileceği vurgulanmıştır.

Sivrice depremini yaşamış öğrencilerin depreme yönelik algılarının araştırıldığı çalışmada "salıncak, kıyamet, ölüm, beşik, korku felaket ve kıyamet alameti" metaforları ortaokul öğrencileri tarafından en çok kullanılmıştır (Doğan/Nacaroğlu, Ablak 2021). Yine 2011 Van depremini yaşamış 9. sınıf öğrencilerinin deprem algısının araştırıldığı diğer bir çalışmada öğrencilerin depremi korku, psikolojik sarsıntı, kıyamet günü ve ölüm gibi algıladıkları sonucuna varılmıştır (Aksoy 2013). Depreme ilişkin diğer bir çalışma bulgularında da deprem kıyamet günü, ölüm, Azrail, Nuh tufanı, sessiz çığlık, zindanda kalmak gibi benzetmelerle tasvir edilmiştir (Karakuş 2014). Alanyazındaki bu çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada üniversite öğrencilerinin depreme yönelik algılarının daha farklı olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri depremin yarattığı acı ve travma gibi duygu durumlarının yanı sıra depremin ülkemizin bir gerçekliği olduğunun kabul edilerek bilimsel verilere dayalı önlemlerin gerek birey gerekse de devlet kurumları tarafından alınıp depremin sebep olduğu can ve mal kayıplarının önüne geçilmesinin mümkün olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmada; elde edilen veriler ve çalışmanın sonucu incelenerek deprem felaketini yaşayan yükseköğretim öğrencilerinin yaşadığı travmanın duygu durumlarının, düşüncelerinin, yaşanmışlıklarının ne derece büyük olduğunun anlaşılabilmesi ve yükseköğretim öğrencilerinin gözünden depremin nasıl algılandığının anlaşılması için önemlidir. Ayrıca bu çalışmadan elde

edilen verilerin deprem gibi doğal afetlerden sonra öğrencilere sağlanacak psikolojik destek konusunda yönlendirici olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

AFAD (2018). Türkiye'de afet yönetimi ve doğal kaynaklı afet istatistikleri. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Aksoy, B. (2013). Depremi Yaşamış Olan 9. Sınıf Öğrencilerinin "Deprem" Kavramına Yönelik Algılarının Nitel Açıdan İncelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(1), 247-265.

Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi,* 2 (1) 1-15.

Aslan, Ş. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* Konya: Eğitim Yayınevi.

Kanun Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Resmi Gazete, 9 Mayıs 2022 tarih ve sayılı 31850.

Karakuş, U. (2014). Depremi Yaşamış ve Yaşamamış Öğrencilerin Deprem Algılarının Metafor Analizi ile İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi,* (18)29, 97-116.

Kula, N. (2000). Deprem ve Kıyamet Benzetmesi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1): -.

Berkay, F. , Çelen, N. / Kuşdil, M. E. (2003). 1999 Marmara Depreminin Mudanya Halkı Üzerindeki Psiko-

Sosyal Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 4 (4), 1-24.

Creswell, John. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications, Thousand Oaks.

Çoban, M. /Sözbilir, M./Göktaş, Y.(2017). Deprem Deneyimini Yaşamış Kişilerin Deprem Öncesi Hazırlık Algılarının Belirlenmesi: Bir Durum Çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 22 (37), 113-134.

Doğan, M./Nacaroğlu, O./Ablak, S.(2021). Sivrice Depremini Yaşamış Ortaokul Öğrencilerinin Depreme İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi: Malatya İli Örneği, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 51, 384-402.

NTV, 2023 erişim linki: https://www.ntv.com.tr/turkiye/kahramanmaras-depremi-il-il-hasarli-yapi-sayisi-aciklandi,iiBJJMPG10a4Pw3Ww8DJHQ, erişim tarihi: 05.04.2023.

Saban, A. (2008). İlköğretim I. Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Bilgi Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.

Yıldırım, A. / Şimşek, H. (2008): *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin yayıncılık.

Yükseköğretim Kurulu, (YÖK) (2023). https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretim-kurulu-baskani-ozvar-14-mart-tip-bayrami-ni-kutladi.aspx

Yükseköğretim Kurulu (2023). https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yok-baskani-ozvar-2022-2023-egitim-ogretim-bahar-donemi-ne-iliskin-alinan-yeni-kararlari-acikladi.aspx